

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol,
Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover,
Plassa del Palau, 2.A Palma: Llibreria d'En Guasp,
Morey, 6.—Taller d'encuadernacions
d'En Francesc Ferrer,
Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest
Frau, Brossa.—Llibreria
d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Parla En Revenjoli. Escoltan i oïren

Marjenada

N'haurem de donar una de bona an ets anticlericals, i no com sa que solen donar a qualque vorera de molt de xorrèstic an es bous com han llaurat mig dia, per no haverlos de posar sec dins sa menjadora. A una vorera o marje de bon erbey passen gust es bous de parturar com han llaurat. No'n passarán ab so recapte que les bestreurem, *El Ideal s'Obrer Balear, s'in-Justicia s'Animalot prudent*. Vaja idò, anticlericals, resignauvos an aqueixa *marjenada* qu'En Revenjoli vos va a donar, perque la vos heu guayada.

I

Un'altra gloria d'En Lerroux

Sa causa de sa rebel·lio ocorreguda dins *La Numancia* segueix. Els encausats n'han destapats d'altres que hi estaven complicats; un d'ells es un mariner de sa Secció Hidrogràfica de la Comandancia de Barcelona. Li han trobats papers sospitosos, entre altres unes cartes d'En Lerroux, que prometia an aquell mariner traslladarlo de Cadiz a Barcelona, sens dupte per que a Barcelona pogués servir millor es Partit. De manera qu'En Lerroux fa de Ministre de Marina, col·locant i traslladant mariners p'es seus fins i efectes; i llavó qui hu paga son es pobres malanats que's deixen emblanquinar i ensellar, i llavó los encausen, i en fusellen qualcún i altres van a presili per tota sa vida. Mentres tant, aqueixa pobre mariner ja tenim dins una causa de rebel·lio militar, que 'l pot fer desgraciat per tota la vida, i tot per haverse escoltat En Lerroux, que segueix donantse sa gran vida, embarcant bobians i papalomeos pe'sa revolució. Així redimeix es poble ell. ¡Quin... hipòcrita! ¡quin fariseu!

II

¿No voleu guerra an el Marroc perque es dolenta, i en moven dins tota Espanya?

Per voltros parlam jo socialistes de l'engan! jo traydors a la Patria! No vos aturau de dir que sou tan contraris de sa guerra, que per res del mon permetreu que Espanya fassa guerra an el Marroc, perque sa guerra es lo més dolent i lo més injust que's pot dir ni pensar; i ara voltros heu mogudes ses vagues de Malaga, Bilbao, Asfrics, ¿cercau moure'n a Madrid, a Sevilla, a Badajoz, a Leon, a Saragossa, a Valencia, a Barcelona, per tot aquí aont teniu gens de forsa. I ¿que son totes aqueixes vagues més que guerra an es patrons i an ets es-

quirols, axó es, an aquells germans vostros, es trebayadors que, en us des seu dret, axí com voltros voleu fer *vaga*, ells volen fer *feyna*; i perque volen fer *feyna*, voltros los envestiu ab garrots, a pedrades, ab pistoles i revolvers, ab guinavets. I moveu aqueixa guerra precisament ara qu'Espanya está aficada dins una qüestió internacional respecte des Nort d'Àfrica, una qüestió envitricolladíssima, aont, per poc que badem, se pot jugar sa sort d'Espanya, sa dignitat, i s'independencia d'Espanya; i moveu tots aqueys rebunboris de ses vagues ara meteix que ses kábiles del Riff ataquen furiosament ses possessions espanyoles. De manera que voltros, nats dins Espanya, veniu a donarvos ses mans ab ses kábiles del Riff contra Espanya; voltros ab ses vostres vagues i rebunboris per tot Espanya les heu donat coratje a ses kábiles, an ets enemics d'Espanya; ab sos rebunboris de ses vostres vagues presentau l'Espanya davant ses nacions estrangeres dividida i petxucada per aqueys desordes revolucionaris interiors com si li vengués tant just tan just porerse'n desfer, presentantla an ets uys d'ets estrangers impossibilitada de ferse respectar de ses altres nacions, d'aquelles nacions que lo que cerquen es créixer ab sos nostros soscaires, demunt ses nostres ruines; voltros ab ses vostres vagues resultau es grans aussiliars de ses Companyies franceses que tenen per objecte explotar el Marroc, i no hi poren consentir qu'Espanya hi tenga res an es nort d'Àfrica, per que Espanya no'ls-e fassa nosa, per que tots es grans negocis que s'hi poren fer, siguen p'es francesos, i an ets espanyols que ls-e pegui un llamp. ¡Així sou espanyols i patriotes, voltros socialistes! Sou uns espanyols a sa man-revès, uns patriotes a sa man-revès, axó es, uns enemics d'Espanya, uns traydors a la Patria!

III

Glories socialistes. Pacifistes de l'engan.

A sa solemne apertura des Tribunals, que 's va fer s'altre dia, el Sr. Fiscal del Suprem lletgi, com de costum, una memoria sobre sa criminalitat que hi ha haguda dins Espanya i demés rams de s'administració de justícia; i doná unes quantes claricies molt eloqüents sobre sa gran farsanteria des socialistes quant se presenten com es grans enemics de sa guerra i de s'art de matar. Diu el Sr. Fiscal que ses vagues han donat lloc a cometre delictes d'amenasses i coaccions, resistencies i injuries an ets agents de s'autoritat, danys causats alguns per esplosius, tentatives d'esfondrament, previstes pe'sa lley de

ferro-carrils, i fins han donat motiu a robos; i també, i axó es lo més sensible, ses vagues han motivats quatre delictes d'assassinat, dos d'assassinat frustrat, dos d'homicidi i atentat, una tentativa d'homicidi, vint i tres de lesions (ferides), set de desaparar i lesions, vint i cinc de desaparar arma de foc contra determinada persona. I aixó només son es fets comprovats. Es no comprovats, pero ben vers, son moltíssim més. I tots aqueys delictes, tots aqueys crims ets han comesos es socialistes, aqueys grans...enemics de sa guerra i de s'art de matar. Aqueys enemics de s'art de matar, tenen per armar politica es matar; ses seues armes politíques preferents son es garrot, sa pistola, es resolver, es punyal, sa dinamita. ¿S'es vista may farsantaria igual?

IV

Sa Revolució ha feta fetxada a Barcelona i demés bandes d'Espanya.

Sembla que's revolucionaris aqueys dies en volien fer una de Revolució de bon de veres dins tota Espanya. Totes aqueixes vagues de Bilbao, Asturies, Málaga, Sevilla, Saragossa, Leon, Badajoz, Valencia, Barcelona, vagues qu'esclataren o provaren d'esclatar, eren ses espines d'aqueix foc gat que s'havia d'ablamar de cap a colcap d'Espanya i encendrehu tot. Es centre de tot axó era Barcelona, aont s'era format un *Comité Revolucionari anarquista internacional*, per moure rebunboris i avalots per tot arreu. Sa Revolució havia d'esclatar devers diumenge o dilluns passat. Sa senya de que comensaria sa Revolució havia d'esser posar una bomba davant es corder d'Artilleria i esfondrar es pont de Sans. Confiaven es revolucionaris ferse seus alguns depòsits de dinamita. Havien de tayar es fils des telegraf i des telefó i ses vies férrees. Es *Comité* donná orde de que comensás la cosa ab sa *vaga des tipografats* (impressors), a fi de que no sortissen diaris. Axó devers dijous de s'altra setmana. Sa Policia aqueixa vegada se'n tem, i agafa i posa a sa presó es qui anaven pe'ses imprentes a alsurar es caixistes i aturar que sortissen diaris. S'aclarí que sa Revolució havia d'esclatar dilluns; i sa Policia agafa i posa a sa presó es caporals Negre, Miranda, Salud, Arnall des *Comité revolucionari*. Es *Comité* havia acordat assassinar es Capitá General de Catalunya Sr. Weyler, i saquetjar varies *casas de banca*, ben importants. La Policia se posa a agafar i tancar caps-pares revolucionaris, i al punt ja en tenguè 31, i ben aviat arribaren a 100. Sa *Solidaritat Obrera*, principal causant de Sa *Setmana tràgica*, també estava mesclada ab tot aixó. Ab aquelles agafades des caps-pares sa Revolució va fer aygo;

ets obrers a Barcelona no hi feren costat. Així es que sa *vaga general* que s'havia de declarar dilluns, va fracassar, gracies a Deu.—N'Emiliá Iglesias diumenge arribá a Barcelona, i a sa *Casa des Poble*, plena de gom en gom, declará qu'En Lerroux era contrari a tot aquell moviment revolucionari, lo qual reberen molt malament es reunits, i N'Emiliá, per por d'esserhi demés, fogí per una porta falsa.—Dilluns dematinet es grans *revolucionaris lerrouxistes* Guerra del Rio i es dos *Ulleds*: aquells estornells que vengueren a Mallorca a predicar revolució) fogiren de Barcelona ab un bon automòvil per por de qualque esquitx.—A Saragossa es revolucionaris s'entrecuytaren diumenge avespere, investint la Guardia Civil, fentli foc, i feriren un *cabo*. La Guardia Civil llavó desaparà, i va caure malferit un anarquista i mort es *President de Sa Joventut Radical*, lerrouxista, i n'agafaren una bona partida.—A Valencia sa *vaga* que s'hi declará aviat se convertí en rebunbori revolucionari; es revolucionaris tayarren alguns fils telegrafics, i desaparaven p'es carrers a sa Guardia Civil. Sa cosa s'arribá a enbrutar tant, que Valencia se declará en *estat de Siti*.—Es revolucionaris valencians en nombre d'uns dos mil s'escamparen p'es pobles de per allá, i s'apoderaren de Cullera, Alcira, Carcaxent, Gandia, Xátiva, pero ses tropes e-hi acudexen i los fan fogir. A Cullera mataren es Jutge de 1.ª Instancia i s'asgotzi; a Carcaxent cremaren dos edificis i volien cremar un convent; a Gandia també volien cremar ca's Jesuites i s'Ajuntament; pero los capturaren. A Barcelona estols de catòlics i *reguetés* carlistes se reuniren dins ses esglesies per defensarles d'ets atacs que hi intentassen es revolucionaris. Gracies a Deu, no se'n hi es costat cap. ¡Com son tan valents aqueys canalles, en sebre que'ls esperen!—En Sol i Ortega sembla qu'ha declarat qu'En Pau Iglesias i En Soriano, ab sa conducta qu'observen atiant es foc revolucionari de sa manera [que hu fan, esfondrarán, matarán es partit republicà, incorrent tots dos ab una gran responsabilitat.

¡Quina honra ¿no es ver? p'es partit republicà espanyoll! ¿No es ver que tots aqueys intents i provatures de revolució des republicans dins tota Espanya, ara qu'Espanya se troba combatuda pe'ses kábiles del Riff, ara que France fa tot quant sap contra Espanya per ferli perdre lo poc que té an es nort d'Àfrica, ara qu'Espanya necessita més que may aparèixer davant ses altres nacions digna, forta, resistent, disposta a ferse respectar; ¿no es ver? repetim, qu'es una gran oportunitat aquesta p'es republicans demostrar es seu patriotisme, s'amor que tenen a l'Espanya, lo que

s'interessen p'és bon nom, p'és prestigi d'Espanya? ¿No es ver qu'ara es una gran oportunitat per moure una revolució? ¿I encara tendrán pit es republicans per dirse espanyols? tendrán cara per dirse patriotes? Bon espanyols mos do Deu! ¡bona casta de patriotes! ¡Espanyols borts! ¡patriotes falsos! ¡carn venuda! venuda a France.

V

¿Que mos conta jo republicanetxos de «El Ideal» de ses mines del Riff!

Se'n necessita d'ignorancia i de poca alaxa per anar a dir, com deys voltros, qu'En Maura va fer sa guerra a Melilla de 1909 per favorir ets explotadors de ses mines del Riff. Si, axò es sa infame calumnia que voltros republicans no vos aturau d'escampar contra En Maura, per ferlo odiós an es poble, per auferarlo dins un bassal de bruticia. Si, tot axò que vos embolicau, no es més qu'una calumnia infame. Espanya es sa nació d'Europa qu'ha tenguts, pe'sa seua posició geogràfica, més interessos naturals an es nord d'Àfrica; fa tants de sigles que hi té Ceuta i Melilla. Com s'Imperi del Marroc fa tant i tant de temps que va en orri, i sa sobirania del Soldá demnt sa major part de ses províncies, es més nominal que reyal, entre elles, ses veynades a ses nostres possessions d'Àfrica, ses nacions civilisades fa temps que's preocupen d'aqueix desgavell horrorós de tal Imperi p'és perill que inclou p'és bon orde internacional. L'any 1904 celebraren sa Conferència d'Algeciras ses principals nacions d'Europa, i senyalaren a Espanya ses comarques del Marroc veynades d'Espanya per que Espanya hi mantengués s'orde sempre que's Soldá o Emperador d'allà no hu arribás a fer. De manera qu'Espanya quedá encarregada i acceptá es compromís d'exercir demunt aquexes comarques ses funcions de Policia, de Protectorat, de mantenir-hi s'orde.—Ara bé, an el Riff, dins la zona d'influencia senyalada pe'ses Nacions a Espanya hi ha moltíssimes mines, que, ben aprofitades, porien produir una riquesa incalculable i fer del nord d'Àfrica un paradís. Trabayant aquelles mines, se poria donar feyna i uns jornals ben grossos an es riffenyis i a molts d'altres. Axò despertá s'idea d'espanyols, francesos i alemanys de fer tal negoci. Se forma un *Sindicat Espanyol de Mines del Riff* i una companyia francesa, *Nort-Africana*, domiciliada a Espanya; compra aquell *Sindicat* ses mines de ferro de Guelaya an es caporal riffeny el Roghi aquella *Companyia* li compra ses mines de plom de l'Afra; i es *Sindicat* i sa *Companyia* comensen es trabays d'esplotació.—¿Que hi havia ab axò de lleig ni d'irregular? ¿Merexen vituperi aquells espanyols des *Sindicat* per que no deixaren que tota aquella riquesa de mines anás a parar a mans estranjeres?—Seskábiles dins s'octubre de 1908 s'alsaren contra s'esplotació d'aquelles mines, i atacaren es trabayadors que hi feyen feyna. Es Govern d'En Maura esperá que'l Soldá castigás aquella feta; l'escitá a que hu fés. Es soldá no feu res. Ab axò passaren

es primers messos de 1909. Espanya s'era compromesa devant ses altres nacions a mantenir s'orde dins sa seua zona d'influencia. ¿Com quedava si no hu feya? Baix d'aqueix compromís sa *Companyia Nort-Africana*, francesa, havia creats interessos an el Riff ab aquelles mines comprades. Si Espanya no li garantisava aquella propietat ¿que havia de succeir sino que acudiria a France per que la hi garantisás? Efectivament dins es maig de 1909 va córrer sa noticia qu'una expedició de gent armada havia tractat d'establir una comunicació entre Alger i aquelles mines del Riff, lo qual era oferir a France s'avinentesa d'entrar dins el Riff i apoderarse'n, tantantmos a noltros dins ses murades de Melilla.

Ses kábiles seguïen impedit s'esplotació de ses mines que's Sindicat Espanyol i sa Companyia francesa havien comprades an el Roghi, i es Soldá ¡ben alerta a moure-se gens! Ab axò, arriba's juny, i Espanya va creure qu'allò no poria seguir pus d'aquella manera. Se tornen emprendre ses obres de ses mines i des ferro-carrils per durse'n es mineral Ses kábiles s'alsuraren ab això, i dia 9 de juliol ataquen es trabayadors espanyols i en maten quatre. ¿Poría Espanya seguir mans feutes? ¿Poría Espanya, sense anul-larse devant ses altres nacions, deixar sense càstic aquelles quatre morts de súbdits seus? ¿Poría permetre dins sa seua zona d'influencia tals atentats? Per axò, per mantenir sa seua dignitat i es seu bon nom, per això se va fer sa guerra de Melilla, i no per enriquir es capitalistes espanyols qu'havien comprades aquelles mines del Riff. Aquells capitalistes havien comprades aquelles mines, i sa seua propietat era tan sagrada com qualsevol altra. Espanya no contragué el compromís de mantenir s'orde dins sa seua zona d'influencia an es nord d'Àfrica, per enriquir cap Sindicat de capitalistes espanyols ni estranjers, sino per mantenir sa seua dignitat i es seu prestigi devant tot lo mon i per respondre a sa seua historia i an ets interessos nacionals.—¿No es ver que fa oy i fàstic veure que's republicans i socialistes, ab sa més absoluta mala fe, se'n van a retreure aqueixa infame calumnia de que En Maura va fer sa guerra de Melilla per arrambar milions a un Sindicat de Capitalistes amics, afontant sa Nació, ab un fi tan abominable i criminal? ¿Com no n'han de fer d'oy i de fàstic ets escriguedoretxos de *El Ideal* anant a repetir una calumnia tan descarada, tan infame?

VI

¿Quin mentider!

No mereix altre nom En Pich, aquell lerrouista de Barcelona, que vengué ab sos dos Ulleds a escampar barbaridats a Manacor i a Palma, ab un articletxo qu'ha enviat a *El Ideal*. Figura vos quo diu que «sa premsa» mallorquina «que's diu independent» «viu de sa subvenció que li regala s'inimic de ses llibertats patries senyor Maura». ¿Que no es capaç aqueix senyor Pich d'anomenarne cap de periòdic de Mallorca que «visca de sa subvenció que li regala» «el senyor Mau-

ra»! ¡Vaja, senyor Pich, si n'anomenau un qui es un! ¿Com no hu veys que, entaferrant tals barbaridats, heu de fer riure tothom aquí i romandre ab sa mala nòmina de que son tan mentider com es vostro confrare En J. Moya, qu'es tot quant se puga dir! —I acabau sa vostra pretxa villorenca «conjurant» es vostros amics de Mallorca a «que tengueu energia per rebel-larse». S'«energia», Sr. Pich, no se predica ab sa llengo, sino ab s'exemple; i vos fins aquí resulta molt «enèrgic» per «rebel-larvos» de llengo; ara ab ses obres ja hi anau més alerta. ¡Quin *Capità-Aranya* que hi ha ab vos, Sr. Pich!

VII

¿Quina mena!

Mos conta *El Ideal* que a s'escola lacya des republicans de Sóller «e-hi assisteïxen més de cent alumnes». ¿Ay «cent alumnes»? ¡Cent raves torts! Ja fa setmanes qu'amics nostros se posaren a l'aguayt devora aquella escola d'En Barrafet per sebre quants d'alots e-hi anaven en reyalitat; i hi va haver dia de **vint** i dia de **trenta**. Cap dia arribaren a **coranta** ets al-lots qu'acudiren a tal escola. No hi ha remey: totes ses coses des republicans son un embolic de mentides i farses.—Lo que sehem de bona tinta es que ets al-lots de tal escola, lluny d'augmentar, mancaben de cada dia. A l'hora d'ara ja hi poren córrer ses rates.

VIII

En Primet ab s'«Animalot pudent»

I En Primet ¿que no sabeu quina l'ha feta aquesta setmana? Idò insisteïx en que «tot lo de l'Esglesia son invencions de capellans y frares». De manera que, segons En Primet, la Santa Esglesia Católica no es cap obra Deu, no es fundada de Deu, sino «invencions de capellans i frares». I té's desenfreiment de dir que mos ha fets callar ab lo de l'Infern i el Purgatori, sa Missa i sa Confessió, essent així que li hem contestat a tot una partida de vegades. Es ell qu'ha hagut de callar devant ses nostres raons, repetint ses meteixes herejies i blasfemies, afegint-hi es desenfreiment de dir, mentint tan alt com es, que no li sabem contestar.—S'es vist res més ridícul que sa luleya qu'ha moguda per que no li deyem aont es l'Infern i el Purgatori? Le hi diguerem ben clar, i ara le hi repetim: sabem que hi ha l'Infern i Purgatori per que Deu mos ha revelat que n'hi ha. I com no mos ha revelat aont son, per això no hu sabem. ¿Se pot donar una contestació més clara i categòrica qu'aquesta?—Sequeix blasfemant En Primet suposant que ses misses que's diuen i ses confessions que s'ouen son altres tantes d'«estafes» an es feels. Ment En Primet, tan alt com es dient això; ment tan alt com es quant diu que noltros defensam ses estafes que's fassen en res de misses i confessions. Negú mos guanya a condemnar totes ses que s'hi fassen reyalment. No, may hem absolts, sempre hem condemnats tots estafadors, sien es qui sien.

En Primet insisteïx en sa blasfemia de dir que la Bíblia, la Sagrada Escriptura no va esser inspirada per Deu, per l'Esperit Sant. I ¿quina prova en dona? Que dia 22 de juny de l'any 1633 el St. Ofici de l'Inquisició Romana declará que «dir

que's sol es es centre del mon i que no's mou, es una proposició absurda i falsa en filosofia i ademés formalment herética; per que es contraria a la Sagrada Escriptura». Pero ¿i aont es sa prova de que la Sagrada Escriptura no sia inspirada de Deu? ¿Per que l'Inquisició Romana declará allò, la Sagrada Escriptura no es inspirada de Deu? ¿Que té que veure una cosa ab s'altra? L'Inquisició aqueixa vegada no va endevinar. No es ella que té de Deu es do de *s'infalibilitat*; es sols el Papa, ensenyant l'Esglesia, an es feels, lo que s'ha de creure i tenir com-e revelat de Deu com-e veritat de fe. L'Inquisició es ver qu'es un Tribunal Suprem Pontifici, que actua ab l'autoritat. que'l Papa li delega, li comunica; pero el Papa no li comunica ni ha pensat may porerli comunicar sa prerogativa de *l'infalibilitat*. Ara be, aqueixa *declaració* de l'Inquisició qu'En Primet retreu, no la firmá'l Papa, no fou cap *declaració* del Papa, sino just de l'Inquisició.—I En «Primet» es segur que's figurava ab aqueixa *declaració* tirarmos d'esquena, arronsarmos per tots es dies de sa nostra vida. Sápiga idò que no mos ha fet moure un peu, i que ja fa molts d'anys que la tenim pamentjada, i que's valor que li concedim, se fa ben aprop de «cero».—De manera qu'«En Primet», ab tota sa seua sacrilega fanfarroneria, no es estat capaç de presentar cap prova seria contra s'inspiració divina de la Sagrada Escriptura, com no es capaç de provar que en rigor de veritat la Sagrada Escriptura sia contraria a sa teoria des moviment de sa terra entorn des sol centre des nostro sistema planetari. ¿Aont, Sr. Primet, la Sagrada Escriptura nega en reyalitat tal teoria? ¡Vaja, digauho, vos qui pretenim tant de cames primes, allà ont no sou més que una mopia, que no hi veys dos dits lluny.

IX

Gloses suqueres i altres erbes

Mos ne dedica un raig *El Ideal* de disapte, amollant arrieses i doys contra En Revenjoli, a pesar d'haver declarat solenament es paperont republicá que no se'n tornaria ocupar pus may d'En Revenjoli. Es allòde sa cansó: *Paraules de... republicans totes falses*.

Posa llavo un enflay més bajanades que ni la pena valen de posarles ab solfa; ja hi están sense posarleshi.

X

Preniu llum de Na Pintora

Ja haureu sentit dir que a Vendrell, una ciutat entre Barcelona i Tarragona, no gayre lluny de mar, fa setmanes que s'hi pegá pesta, pero de mala manera. Es qui pogueren, fogiren des poble, fins molts que no havien de fogir, com es metges, que casi tots e-hu donaren a ses cames. ¿I sabeu també quins demostraren tenirlos ben feleguers an es galindons? Idò es caporals republicans: Retgidors y sermoadors ds *meeting* que mil vegades havien jurat i perjurat qu'ells estaven dispòsts a fer qualsevol sacrifici p'és poble. Sembla que des republicans caporals només n'hi hagué un que no fogis: D. Jusep Vidal *Basset*. Es qui han aguantada la metxa, son estats el Rt. Sr. Rector i el Sr. Bal-le de Reyal Orde, puy Vendrell es Cap de Petit.—Idò'l Sr. Bal-le, faltantli gent per anar darrera tants i tants de malaits, va publicá que donaria *cinc pessetes* de jornal an es qui s'oferrissen a

servir empestats. I ¿saben qui's presentá a fer tal servici? Ido vint i cinc monjes carmelites de Tarragona, pero bax de sa condició de que hu farien de franc i per amor de Deu. ¿E-hu veys, republicanetxos i socialistetxos, per que serveixen ses monjes? Per anar a servir de franc i per amor de Deu ets empestats que's caps pares republicans abandonen per salvar es seu pellet.—Vltros republicans sou la nata per redimir es poble ab discursos i bolics de paraules mentideres; ara per anar derrera empestats ni per sacrificarvos p'és «poble», ferit de pesta o de cap altra malaltia, per axo la major part de vltros no valen un gafet, sino que hu donau a ses comes, cridant: —¡Pesta! ¡pesta! ¡fogimne més que de pressa, que no mos agafi! I an es qui 'ls agafi, el dimoni que les se'n duga o que se'n cuyt Pilat!—IO poble! Mira lo que fan ses Monjes.

XI
Un aplec socialista... colossal
 Se va tenir diumenge passat a Santa Maria. E-hi va haver una gentada horrosa: unes vint i cinc persones, sa majoria estiuetjants de Ciutat que hi anaren per veure que dirien es famosissims oradors companys Roca Hernandez i Vicens i desmentirlos allá metex si s'esbarraven gayre. No hi hagué necesidat perque, encara no va haver romput es company Vicens com es Delegat de s'Autoridat va trobar qu'escopia massa fora de sa trona, i va suspendre i disoldre s'aplec. La gent buydá i es companys Roca Hernandez i Vicens ab sos quatre o cinc sogueus que menaven derrera se presentaren an-el senyor Bal le a protestar de sa suspensió de s'aplec. El Sr. Bal le el doná per molt ben suspés, i es companys s'hagueren de pegar un cop a la barra. Si En Pauet Iglesias, devant aqueix contra-fur, no fa reunir ses Corts i per primera providencia no penjen el Sr. Bal le de Santa Maria i es seu Delegat, digau que's socialistes son d'aquella erba molla, ¿sabeu? que se'n torquen.

có. Llavó se treu un anell d'or i el posá a Na Catalina, i li diu:
 —Has de dur sempre aquest anell d'or, i ¡conserve'l sempre ben net i ben lluent! Es dia qu'obrirás aquella cambra o menjarás de sa fruyta d'aquell abre des recó, jo hu conceixeré ab sa tramudansa que farà aquest anell, i aquell dia acabarem s'amistat, te faré acabarás ets alens. Ara mentres tu no dbrigues aquella cambra ni menjis des fruyt d'aquell abre, tu comandarás de tot, i serás sa senyora de tot.
 —E-hi ha pus ordes que donarme? diu Na Catalina.
 —Pus, diu es gigant.
 —Idó me'n vaig a fervos es sopar, si hu trobau! diu Na Catalina.
 —Si qu'has pensat bé! diu es gigant.
 Na Catalina se'n va a sa cuyna, ab quatre grapades fa ses sopes, i li sortiren tan avengudes, que's gigant les s'acabá totes, i més n'hi hagués hagués.
 Se'n van a jeure cadascú dins sa seua cambra. Lo endemá ben demati es gigant tocá'l corn, com tenia de costum, deixant Na Catalina tota sola dins aquell castell.

S'al'lotona va creure, que, per estar més segura, li convenia mirar per tot per tot, sensa deixar més que aquella cambra. E-hu fa axí: agafa's rest de claus, i ja va esser partida obri qui obri portes, i mira qui mira per tots es reconis i enfonys. Com e-hu va haver ubert tot i mirat per tot fora dins aquella cambra, heu de creure i pensar i pensar i creure que li entraren unes ganes tan fortes i tan fortes de mirar lo que hi tenia es gigant dins aquella cambra que no volia que le hi obrissen, que no va poder estar que no l'obris; pero ¿que fa ella abans d'obrir? Idó se treu s'anellet d'or i l'embolica ben embolicat dins un mocador net de bugada, i el s'afica ben aficat dins sa butxaca, i ja's treu aquella clau, l'afica dins es pany d'aquella cambra, i «ra-rac!» ja ha uberta sa porta, i se'n entra allá de dins.
 Per gros que fos es coratge de Na Catalina, així meteix se trastorná una mica devant aquell safreig al raset de sanc que hi havia a's mig d'aquella cambra, i devant aquella encortinada d'al'lotos penjades que cubria totes aquelles parets, i més com mirantles de prim conte, e-hi afiná ses seues dues germanes, N'Antonia i Na Margalida.
 —¡Bon re-cap de re-xetrel diu Na Catalina. ¡Si que hu es feres! ¡pobres germanetes meues! I ¿aont m'havia de creure jo may trobarvos aquí dins?
 La pobre no pogué pus, i rompé en plors. Plorá una bona estona, fins que va dir:
 —¡Ja he plorat prou! I lo que's diu plorant poca carrera faria! Lo qu'in teressa, es veure com jo poré treure aqueixes dues germanes meues d'aquí dins, an que sia només sa seua còrpora! Sobre tot, ¡jays espolsat i fora són!
 Surt d'aquella cambra, roda clau i dexa sa porta ben tancada, i sa clau dins sa butxaca, i cap a s'abre des recó des jardí.
 Aquell abre er una cosa de veure de tot, una cosa may vista de fuyes i flors i fruyt, tot més espés que's cabeyes des cap, pero des caps més reblit que hi haja.
 —¡Forsat, forsat! an es fruyt d'aqueix abre també hi ha d'haver qualche misteris. Sino n'hi hagués, es gigant no m'hauria privada de menjar de tal fruit!
 Aquell fruyt eren un'especie de peramenys d'alló més garrít.
 Na Catalina pega grapada a un, pero an es meteix sent una veu que sortia d'allá dins, dient ben fort i llampanant:
 —No'm toques si dus s'anellet d'or!
 —El duc, diu Na Catalina, pero no'm toca sa pell; el duc dins sa butxaca, ben embolicat dins un mocador net de bugada!
 —Aquesta 't vall! diusa veu de dins aquella fruyta. ¡Així ja'm pots cuir! pero no'm menjis que no pujis primer an es cap d'amunt d'aquest abre, aont veurás que s'uy de més amunt fa un brotet de tres fuyes i una floreta. Cuy aqueix brot, devalla, i tot tenint aquell brotet ab sa man dreita, menjem a mi, agontantme ab sa má esquerra, i no

llevis may sa vista de aquell brotet. Si hu fas així, aquell brot tendrá sa virtut. mentres tu no'l perdes, de tornar sa vida a qualsevol mort que le hi passis per devant sa cara.
 —¿I aquesta es vera? diu Na Catalina.
 —¡Passa de veral diu sa veu.
 Sobre tot, Na Catalina s'fica aquella fruyta dins s'altra butxaca, i ja está enfilada pe' sa soca d'aquell abre, i fins an es cap d'amunt de tot.
 ¿Que me'n direu? Ell s'uy d'aquell abre hu va esser un brotet de tres fuyes ab una florineua que pareixia una gleva d'or.
 Na Catalina cuy ab tot esment aquell brotet, devalla ben a poc poc per que's brotet no tengués cap de nou.
 Com es abaix, s'asseu ben asseguda en-terra; agafa's brotet ab sa man dreita mirantlo-se fit a fit; i ab s'esquerra agafa aquella fruyta, i ja's posa a donarli clau, pero sense llevar may sa vista de demunt es brotet.
 Quant pegava sa darrera clavada an aquella fruyta, s'exhalaren d'aquella bocinada derrera aqueixes paraules:
 —¡Teua es s'acció, Catalina! ¡Ab aqueix brotet porás resucitar ses teues dues germanes!
 Quin bot d'alegría que pegá aquella al'lotona com sentí aquelles comendacions!
 —¿No hu deya jo que ab so fruyt d'aquest abre hi haviad'haver qualche misteri, quan esgigant é tan privat que que'n menjin? Sobre tot, ¡bé mos va, gracias a Deu! ¡Bé de tot!
 I ¿que fa ella? Se'n du aquell brotet meravellós a amagar dins sa cambra; i vos assegur que le hi amaga ben amagat!
 La dona no se'n poria avenir que ab so primer dia d'esser dins aquell castell ja hagués aclarides tantes de coses, totes ses que li interessaven.
 Se treu s'anellet d'or de dins sa butxaca, i era tan lluent i tan llampanant com sempre, ab aquell groc tan agradós i xerevel'lo.
 Ab axó se fa's vespre, i s'entrega's gigant ab unes passes ben llargues, pantaixant de cansat qu'estava.
 S'asseu, crida Na Catalina, i tot d'una qu'ella's presenta, ja li diu:
 —¡Veyam s'anellet d'or!
 —Veltassi! diu ella, mostrantlehi tot lluent, tot groc, sensa cap tara de res.
 Es gigant va romandre ab sos cabeyes drets, fins que va dir:
 —M'has donat jo Catalina! es perhoc més gros del mon. ¡Se veu que no has uberta aquella cambra ni has tastat des fruyt de s'abre des recó des jardí! Ets sa primera, fieta, de totes ses criades qu'he tengudes, que haja pogut estar, es primer dia, sensa obrir tal cambra, sensa tastar tal fruyt. Si se-gueys d'aquexa manera, jo t'assegur que, t'camparás bé aquí dins.
 Na Catalina desmostrá estar ben contenta de tot alló; pero no s'aturava de pensar, pensa qui pensa, com s'ho faria per salvar aquelles dues germanes seues que tenia penjades a ses parets d'aquella cambra, fins que a la fi se pega un gran esclafit an es front, dient:
 —¡Ara he trobada sa gran idea! ¡es ben segur que l'he trobada!
 Dins uns quants dies se posa a anar trista i trista devant es gigant; i es gigant que no parava de demanarli:
 —Pero, dona! ¡digues que tens que vas tan mostia! ¡parla! que Jesús parlava i estava a la creu.
 Na Catalina a la fi diu:
 —¿Com voleu que no estiga trista, diu s'al'lotona, si no'm puc treure des cap mu mareta estimadíssima, que tal volta no té res que menjar o campat tan prim qu'está a punt de perdre el mon de vista! Si vos fósseu tan placevol que li volguésseu dur sobrassades i pans, pot ser encara la salvaríem.
 Es gigant va dir qu'estava disposat a dur tot alló a sa mare de Na Catalina.
 —No res ido, diu ella, jo vos compondré tot una caixeta de pans i sobrassades, i vos e-hu dureu a ma mare.
 —Conformes! diu es gigant.
 I ¿que fa sa gran pitxorina? Tot d'una que's gigant va esser fuyt, se treu s'anellet d'or, l'embolica ben embolicat dins un mocador net de bugada, i el se posa dins sa butxaca; agafa aquell

DE TOTES ERBES

Secció local

† Dissapte passat entregá l'ánima a Deu, rebuts els Sants Sagramenta, la piadosa i distingida senyora D.ª Magdalena Morey, esposa del nostro bon amic D. Antoni Rosselló (Secorrat). Era persona digníssima. Deu l'haja acullida a la Santa Gloriat Bon repos i bon remey per la seua ánima i es nostro condol més coral an es seu senyor i a tota sa demés familia. Al cel la vegem. Amen.

Sa fira fa anar molt calenta; s'hi va comprar i vendre per llarc i hi comparegué molta de gent esterna.

Es barbatxos afectats des seuvatje es-pectacle des «toros» se'n dugueren un bon perhoc des Bal le Sr. Marcó, que va fer sa bona obra de no permetre que's fessen «novillos», per evitar desgracies. ¡Ben haja vosté, Sr. Marcó.

Sa calor mos petxuca massa així metex. Dimecres avespere ploqué una mica. ¡Deu fassa que ploga prest si convé! ¡Amén que ploga i que convenga! ¡Amén.

Enguany sa fira de bestiar la feren a sa plassa des Ferro-carril. La gent d'allá hu solemnisaren ab festa de carrer, ball i focs.

Es soldats que toquen a Manacor de sa derrera quinta son «noranta vuyt».

Tres germanes i un gigant

(Continuació)

Ja vos ho poreu figurar axó que va fer sa germana derrera, Na Catalina, com va veure que sa segona, Na Margalida, tampoc no tornava. Sa mare no s'aturava de plorar, pero ella va dir:

—Es plorar esper demés; no les farem tornar, plorant. Ja hi aniré jo, i m'engana que no les men totes dues.

—¡No hu vuy! ¡no hu vuy per cap estill deya sa mare. Ja només me romans tu; i, si te'n anaves, ja no't veuria pus ni tornaries pus com elles!

I venga plors i descapdell. Pero Na Catalina no la s'escoltá gens gens: una dematinada, com sa mare encara dormia, pega cossa an es llensol i bot des llit, i ja li ha copat de d'allá, ben atacada, per allá meteix per ont havien pres ses dues germanes seues.

Camina caminarás, se fa mig dia, se fa hora-baixa, sensa haver trobada sa casa d'aquella Madona que les donava que-filar ni haver trobat negú nat que li donás clarícia d'aquelles dues germanes seues.

Assetsuaxí, afina una murtera, ben carregada de murtons, pero un murton disforjos, molsuts, lluent, que fe-

yen menjera. Com la pobre estava des-tenada, ab una fam i una set, que ja no poria aguantar pus. ja s'aborda an aquella murtera, s'hi enfila, i dassa qui dassa murtons.

¿Que me'n direu? Ell era sa metexa murtera aon s'eren enredonides ses seues germanes; i per axó al punt e-hi compareix es gigant. ben peus alts, i ab uns crits qu'aixordaven i no parava de dir:

—¡Ah gran re-de-traydora! ¡es murtons, que les tenc tan gelosos, me pendrás? ¡Vol dir jo he decuidar sa murtera i tu t'has d'empassolar es murtons?

Na Catalina no cregueu que's retgirás gens ab tots aquells estufornos des gigant, sino que sa més fresca del mon li contestá:

—¡Homo sant de Deu! tampoc no hi ha tant per tant per haver de moure aqueix escándol, p'és quatre murtons que vos puga haver saupats! Permeteu-me que vos diga que no acaba d'estar bé qu'un homo tan gran com vos, mogui aqueix alguer a una mica de ropit com jo. ¿Que no voleu que vos toquin es murtons? Conforme; son vstras, i en comandau. Pero heu de sebre que jo en tot lo sant dia no he poguda tastar la gracia de Deu; estava cansada i morta de caminar tot lo dia, ab una fam que m'alsava i ab una set que m'encenia. He vista aquesta murtera, i he cregut que tampoc l'amo, fos es qui fos, no's faria tan dolent que no me deixás pegar una panxadeta de murtons. Si vos hagués vist per aquí, prou que vos hauria demanat per amor de Deu que'm deixásseu assaciar una mica. Com no he vist lluir negú en tot aixó i se fam i sa set no tenen espera, per axó me som atansada a pujar demunt sa murtera, i he comensat a espipellar.

Com es gigant sentí aquell rossinyol, va romandre fret, no se'n poria avenir des coratge i de sa llabia d'aquella revel'lera, fins que a la fi diu:

—Bono, no hi penses pus ab sos murtons, i lo que's estat, sia estat. Jo lo que't deman per favor, que vengues an es meu castell, i m'aguiarás de menjar i me menarás sa casa neta, i jo t'assegur que no't queixarás de mi.

Na Catalina hi pensa una mica, i va creure qu'encara era lo millor que poria fer anarse'n ab so gigant per provar fortuna.

—Bono, digué e'la, m'ho demanau per favor que venga ab vos, idó anem! i será lo que Deu voldrá!

Se'n van tots dos dalt aquelles montanyes, entren an es castell, es gigant le hi mostra tot a Na Catalina fora aquella cambra que també havia reservada a ses seues germanes, i li entrega ses claus de per tot; pero li va dir que no s'atrevis may a obrir aquella cambra. Li mostra llavó es jardí, tots ets abres des jardí, i li diu que des fruyt de tots pot menjar fora d'aquell tan esponerós qu'estava a un re-

brotet de s'abre des recó des jardí, que tenia tan ben amagat, i ja es partida cap an aquella cambra que's gigant li tenia encomanat que no l'obris ni hi entrás. Afica sa clau an espany, i *ra-sac!* ja ha ubert. Se'n entra dins aquella cambra; despenja axí com pot. sa seua germana Antonina, l'ajeu enterra, li passa per davant sa cara aquell brotet de s'abre des recó des jardí.

—Que me'n direu? Eil N'Antonina tot d'una obrí ets uys; i, com se veu Na Catalina davant cobra coratje. Ab una revinglada ja está dreta i s'aferra pe' sa seua getmana Catalina, cuydant a menjarla-se de besades, i Na Catalina a ella, fins que Na Catalina diu a N'Antonina:

—Parlem clars! ¡Jo confy de tornar-te a ca-nostral! Pero tu m'has de prometre que farás lo que jo't diré.

—T'ho prometi! diu N'Antonina. Digues que vols que fassa.

—Que vuy que fasses? diu Na Catalina. Ara meteix t'ho diré. Tenc ginyat es gigant a dur una caixeta de pans i sobrassades a ca-ma mare. T'hi posaré a tu ab ses sobrassades i llesques de pa que hi cabrán. I, si acás es gigant prova d'obrir sa caixeta, per veure com es qu'es tan feixuga, tot d'una li dirás: «¡Ja vos veig! ¡ja vos veig! Ell se pensarà que som jo que'l vel; i se tornarà carregar sa caixeta; i ¡fins que sia a ca-nostral! qu'entregará sa cosa a mu mare; i figure't quina alegria per aquella doneta veure't bona i sana, allá ont está ben segura qu'ets morta i re-de-mortal!

—¡Si qu'has tenguda una gran ideal diu N'Antonina. ¡Deu fassa que tot mos venga axí com tu hu has compost!

—Amen! diu Na Catalina.

(acabarà)

JORDI DES RECÓ.

Notes bibliogrífiques

Los Sucesos de España en 1909. | Crónica documentada | por | Salvador Canals | Madrid | Imprenta Alemana.—Fuencarral, 137 | 1910—1911.—Dos volums (el I de 290 planes i el II de 488) de 234 x 150 mm.

També hem de demanar perdó an es nostro bon amic D. Salvador Canals, per no haver parlat fins avuy d'aquexa gran obra qu'ha publicada sobre sa guerra de Melilla de 1909 i sa *Setmana trágica* de Barcelona, ab sa coa que tot axó ha dupta desgraciadament. El Sr. Canals tengué s'amabilitat, que li agraim ab tot es nostro cor, d'enviarnos es dos toms d'aquexa obra, ab lo qual mos consideram molt honrats i afavorits. Ja fa estona que'l Sr. Canals es considerat com un des primers periodistes d'Espanya. Aquexa obra l'acredita de tal i de polemista de cap d'ala. S'obra resulta una crónica completa d'aquells fets, pero trassada ab tant de relleu i ab unes pinzellades tan magistrals, ab una llanseta tan fina i afeicadissa, qu'una partida de personatges i periódics hi queden de cos present. Son es personatges caporals des partit lliberal: En Moret, En Canalejas, En Romanones, es caporals republicans, i sobre tot es periódics del *trust* (*El Liberal*, *El Imparcial*, *Heraldo de Madrid*, etc.) i el Sr. Romeo de la *Correspondencia de España*. A tota aquesta gent el Sr. Canals la dexa an es siti provant documentalment que per fer la cuantra an es Govern d'En Maura, primer deyen *blanco*, i llavó digueren *negre* i després digueren *virat*. Fins an es moment de comensar sa guerra de Melilla, sostenien aquells politics i aquells periódics qu'Espanya havia de sostenir a l'Àfrica 's seu bon nom, sa seua dignitat, es seus drets, segons el criteri polític sostengut feya anys p'es Governes espanyols, tan liberals com conservadors. I prova En Canals que aquells politics liberals sostenien axó, citant trossos des discursos d'ells dins ses Corts, i prova que hu sostenien aquells periódics, citantlos bocins d'articles d'ells. Vé sa provocació des riffenys, i es Govern fa dins es juriol lo que ses oposicions demanaven dins es maig: accepta 's quant que's riffenys li tiraven. Idó bé, En Moret ab sos altres caps-pares liberals i ab sos periódics del *trust* fan una campanya feresta contra 's Govern porque feya lo qu'ells demanaven

dos mesos enrera, s'aposen a sa guerra contra 's riffenys, a que Espanya sostenega a Melilla sa seua dignitat i es seus drets i es compromís d'honor contret davant ses altres nacions, precisament en temps que manaven es lliberals. S'alsaren contra 's Govern porque feya a l'Àfrica alló que, si no hu hagués fet Espanya, e-hu hauria fet France, i n'hauriem hagut de fogir des nord d'Àfrica ab una cossa, ben merescuda, an es posterme. —Allá pinta En Canals lo que va esser sa guerra de Melilla segons claricies exactes, indiscutibles, incontrastables, que negú ha pogut desfer; allá dona una relació exacta de cada una de ses accions d'aquella guerra, des morts i des ferits que hi hagué en repalidat. Allá fa veure lo admirablement concebut i ben duyt que va esser es pla d'aquella guerra de tan gloriosos resultats per Espanya, allá demostra sa gran trascendencia de sa victoria que allá obtenguérem, que va sorprendre tota Europa i causá un gelosia rabiosa an es nostros veynats es francesos. —Després dedica deu capítols a sa *protesta contra sa guerra*, que mogueren liberals i republicans i demés revolucionaris dins tota Espanya, resultant ben fluxa en no esser a Barcelona, aont esclatá sa revolució anomenada sa *Setmana trágica*. Tots aqueys fets les descriu el Sr. Canals beníssim, i les treu tota sa punta que tenen contra republicans, socialistes i demés revolucionaris. Posa llavó quatre capítols sobre «sa famosa repressió» contra 's crims [de sa *Setmana trágica*; fa veure lo suau i lo *llegal* que va esser tal «repressió» i lo motivadíssima i justíssima que resulta sa condemnació d'En Ferrer i Guardia, demostrant que qui 'l matá, foren es crims que li provaren dins es procés que li feren, i que's qui 'l condemnaren foren principalment es metexos republicans, i sobre tot es lerrouxistes, ab ses seues declaracions dins aquell procés. —Llavó vé 's tom II, molt més notable encara que's primer. Dedicava vuyt capítols a donar totes ses claricies que hi ha d'En Ferrer i Guardia, com homo, com espòs, com-e pare, com-e Mestre d'idiomes fora d'Espanya, com-e revolucionari dins Espanya i fora d'Espanya, seductor i explotador de Na Leopoldina Bonnard, explotador de N'Ernestina Meunier i Na Clemencia Jacquinet, complicat ab s'assassinat d'En Cánoves, ab sa *vaga general* de Barcelona de 1902, ab sa bomba que tiraren an el rey d'Espanya D. Anfós XIII an es carrer de Rohan, a París, dia 31 de maig de 1905; complicat ab sa bomba qu'En Morral tirá an el rey D. Anfós i a la reyna Dona Victoria, com venien de casarse, an es *Carrer Major* de Madrid dia 31 de maig de 1906; fundador de *s'Escola Moderna* ab totes ses seues sucursals, no per ensenyar cap ciencia, art ni ofici de bé, sino per fer *anarquistes convençuts*, com ell metex confessá, segons consta de cartes seues. Sí, En Canals prova fins a s'evidencia, ab sos fets i ab sos escrits d'En Ferrer qu'aquest no era res de lo que pretenen'es revolucionaris, que'l mos presenten com un gran homo consagrat a s'ensenyansa de sa ciencia i de sa cultura, com un gran educador i fedor de cultura. En Canals, ab sos fets i ets escrits d'En Ferrer, prova qu'aquest no fone may més qu'un revolucionari d'acció, que no pará may de fer tot quant va sebre per armar revolucions, per preparar assassinats, incendis, robos, tota classe de crims, es més ferests i horribles, per llevar des mig es capellans, es freres, ses monjes es militars, es capitalistes, per fer fer uy a tot, per arrasarho tot. També posa En Canals de manifest, publicant ses metexes cartes d'En Ferrer an aquella gran berepola de Na Meunier 'i d'aquesta a ell, sa gran polissonada, s'abús criminal qu'e Guardia va ometre En Ferrer i ab Na Meunier. Ell la volia fer atea, i només lo grá que perdés sa fe en l'Esglesia Católlica. Lo que no lográ may, ferli simpáticos et-anarquistes, sino que sempre les mirá ella ab horror, i deya qu'eren feres que hi havia qu'esveir. Idó bé, sa quantitat de devers un milió de francs qu'ella li dexá

per fer un hospici i escola per nins abandonats, En Ferrer la feu servir per fundar *s'Escola Moderna per fer anarquistas convençuts*, per fomentar s'anarquisme per tot arreu. ¿Se concep indignat més feresta ni abús de confiança més criminal? Idó axó era En Ferrer.

Lo qu'ha posat també en clar En Canals, es qu'aquella malanada de Na Meunier may se prestá a esser xixisbea d'aquell gran criminal. Que consti! ja que ses claricies que noltros teniem i qu'aprofitarem pe'sa *vida* qu'eseriguérem entany sobre aquell mal homo, presentaven aquella malanada fent mala vida ab ell. Lo qu'es seu, darlehi. —De manera qu'En Ferrer no era més qu'un revolucionari d'acció ab molts de diners, promte sempre a cometre i a dirigir qualsevol crim i enfilays de crims i atentats es més horrorosos, per armar revolucions, per fer fer flamada a tota sa societat, a tota sa nació, per arrasarho tot, per destruirho tot. Per axó, p'es crim d'haver promoguda sa *Setmana trágica*, no pe'ses seues idees ni sistemes d'ensenyar, el fusellaren: el fusellarem p'es crims qu'havia comesos i fets cometre, just axí com a Mallorca dugueren a la força En Parragó i En Moreu; just axí com lleven es cap i es coll an es bandejats de Serra Morena qu'aglapeix sa Guardia Civil; ab sa diferencia de qu'En Ferrer era un criminal molt més gros que tots aquells lladres i bandejats. —I axó es avuy un d'ets heroes, un des Deus des republicans. Son ben dignes d'ell i ell d'ells. —Llavó dedica En Canals sis capítols a lo que's revolucionaris anomenaren «opinió europea» contra Espanya per haver aglapiet, processat i fusellat En Ferrer. ¿Com crearen es revolucionaris aquella «opinió europea»? Mentint a la descarada, inventant ses mil barbaritats contra Espanya, escampant ses mil calumnies contra Espanya. I En Canals copia es metexos escrits des periódics revolucionaris aont enflocaven aquelles mentides, calumnies i barbaritats. Es liberals i republicans espanyols llagueren suposar que aquell alguer que's lladres, bandejats i assassins de sa Masoneria mogueren dins ses nacions estrangeres en defensa d'En Ferrer, era just contra 's Govern conservador, contra En Maura i En Lacierva, no contra Espanya ni contra 'l Rey d'Espanya. Idó bé, En Canals, posant es metexos articles d'aquells periódics estrangers masónics, fa veure com tota sa campanya era contra 'l Rey, contra tota sa nostra nació. Aquella campanya infame, criminal, fa veure En Canals que va fracassar a France, a Inglaterra, a Alemania, quantes periódics serios veren es carácter que prenen ses manifestacions que's feyen p'En Ferrer, ubertament revolucionaries i anarquistes, i com saberen que dins Espanya negú 's movia ni protestava, i que casi negú havia demanat s'indult d'En Ferrer. I tot axó hu prova En Canals ab sos metexos articles que publicaven aquells periódics serios estrangers. ¡I pensar qu'aquella campanya masónica des lladres, incendiaris, bandejats i assassins contra Espanya i el Rey d'Espanya, la feren servir es liberals per escalar es Poder, amessant passarse an es revolucionaris (republicans, socialistes, anarquistes) si no 'ls e donaven es Poder, posant a prova tot es patriotisme d'En Maura, que no volgué esposar sa Monarquia ni Espanya an es perill d'una Revolució, i dexá patrióticament, heroycament, es Poder, no per aquella campanya infame que's lladres, canalles, bandejats i assassins li movien desde ses nacions estrangeres, sino pe' s'actitut imperdonable, inverosímil des partit lliberal dinástic, que, en lloc de rebutjar ab horror aquells torrents d'insults, gargays i escopinades verinoses que tiraven contra Espanya aquells canalles i assassins estrangers, se'n servia i els invocava per escalar es Poder. No, no foren aquells criminals, canalles i assassins estrangers, es llops ases, tigres i muls de sa Masoneria, que feren caure En Maura dia 21 d'octubre de 1909; va esser sa falta absoluta de

patriotisme des partit lliberal dinástic espanyol. En Canals demostra tot axó ab bocins d'articles des periódics liberals, ab bocins des discursos des caps-pares liberals dins ses Corts i fora de ses Corts i fa veure també com negú, en treure *El País* de Madrid i *Mestre* Biel Alomar, a-les-claras negú pus dins Espanya s'interessá p'En Ferrer ni demaná negú pus s'indult d'En Ferrer, des que l'aglapiren a Calella fins que l'hagueren fusellat a Monjuich. Ni republicans, ni caps-pares liberals, ni cap periódic del *trust* alsá la veu p'En Ferrer. Per que? Perque a-les-hores tota sa Nació estava convençuda de sa cumpabilidad d'En Ferrer, de qu'ell era estat es cap i es tot d'aquella revolució infame de lladres, bandejats, incendiaris i assassins que's diu sa *Setmana trágica*, gloriosa segons es republicans; porque ja's sap que ses glories des nostros republicans, son es robos, ets incendis, ses canallades, ses profanacions de cadavers, ets assassinats, tot lo que 's va fer a sa *Setmana trágica*. —Acaba el Sr. Canals demostrant, també documentalment, com, pujant es liberals an es Poder dia 21 d'octubre de 1909 no feren res de lo qu'havien promés a favor d'Espanya, no pogueren desfer s'obra d'En Maura a Melilla, sino que l'hagueren de continuar; i que lo únic que feren, fou desgavellar sa Nació i dexarla indefensa davant sa Revolució.

S'obra de Sr. Canals es tot un arxiu, un arxiu riquíssim de noticies i documents que dificilment se trobarán a cap altre lloc. Ell prova tot lo que diu; e-hu prova ab ses paraules o escrits metexos des politics i periódics que intervengueren ab alló de sa guerra de Melilla, *Setmana trágica* i *próces-Ferrer*. Si un vol enterarse bé d'aqueys fets, té qu'haver de consultar s'obra d'En Canals, que resulta un *al'legat* ferest, aborronador, aclapador, engrunador contra tots ets inímicos d'En Maura, contra 's caps-pares liberals i periódics del *trust*, principalment.

El Sr. Canals ab sa seua obra ha prestat un gran servey a l'Espanya, a sa nostra historia. Ha feta una bona obra, que tots ets espanyols de bona volentat estam an el cas d'agrairlehi ab tota l'ànima. Noltros le hi agraim i li enviam sa nostra més coral felicitació.

Moretada

En feren una es moros de sa banda d'Alhucemas dia 5 i dia 7 del corrent contra Espanya. Passaren el riu Kert una trequelada envestint ses nostros tropes, ab s'idea de tancarles a's mig i ferne una coca. Es contes les sortiren errats porque ses nostros tropes les pararen clot, i foren tan valents es nostros soldats i tan destres ets artillers ab so fer jugar sa nostra artilleria, que's moros acabaren per donarho a ses cames, dexant armes i bagatges i es morts i ferits seus, qu'eren moltíssims. Noltros tenguerem «vuyt morts», axó es, un oficial, tres soldats nostros i quatre soldats moros, amics, qu'anaven ab ses nostros tropes, i llavó una vintena de ferits. Bon repós i bon remey per aqueys germanets nostros, morts per la Patria i sacrificats pe'sa barbarie riffenya! ¡Al cel los vegem! —¡Gloria an es nostro exercit heroyc! —Es govern, tot d'una de sebre-hu, enviá a Melilla es reforsos que demanava's capitá General d'allá: uns cinc mil homos; s'embarcaren uns a Valencia i altres a Málaga, demostrant tropes i poble nobilíssim entusiasme per la Patria. —¿Que feren es socialistes i republicans de Valencia i Málaga? Res més que mirar i callar. ¿Com no cumpliren ses amenasses, fetes mesos enrera publicament, de que aturarien de que s'embarcás ni un homo per anar a fer guerra a l'Àfrica? E-hi degueren pensar millor, i degueren veure que no era lo metex fer ses amenasses que fer ses ateses, i se reservaren per millor ocasió. Les alabam es gust. Si hu feren per patriotisme, los felicitam ab tota sa nostra ànima; si hu feren per covardia, los compatim, també ab tota l'ànima.